

F E L S Ő K T A T Á S I M Ű H E L Y

Felelős kiadó • Kerekes Gábor

Főszerkesztő • Fábri György

Szerkesztőbizottság • Bazsa György • Fodor István

Hrubos Ildikó • Hunyady György • Kerekes Gábor

Manherz Károly • Szabó Gábor

Szerkesztőség • Fábri István • Horváth Tamás

Kasza Georgina • Kiss Paszkál • Kiss László

Nyerges Andrea • Szép Lilla

Szöveggondozás • Gönye László

Korrektúra • Skaliczki Orsolya

Az átvett szövegeket fordították • Csiszér Annamária

Kéri Rita • Krekó Kata

A fordítások nyelvi lektorálását Polyacskó Orsolya végezte.

Bevezető fejezeteiket Fábri György készítette.

AZ EDUCATIO TÁRSADALMI SZOLGÁLTATÓ KHT. /
ORSZÁGOS FELSŐOKTATÁSI INFORMÁCIÓS KÖZPONT KIADVÁNYA

Tartalomjegyzék

FELSŐOKTATÁSI MŰHELY / 2008/3 – „VALAMI AMERIKA”

Előszó	5
Fókuszban – Az amerikai felsőoktatás társadalmi-szakmai vitái	
• Az akadémiai kapitalizmusról – szemelvények Sheila Slaughter – Gary Rhoades: <i>Academic capitalism and the new economy: market, state, and higher education</i> című művéből	7
• A tudás válsága és a felsőoktatás tömegesedése • Peter Scott	23
• Még nem késő • Derek Bok	35
• Az amerikai szellem bezáródása • Allan Bloom	41
Műhely	
• Mire jó, mennyire jó a magyar PhD?	55
• Milyen Akadémiát akarnak a fiatal doktoráltak? • Fábri György	69
• Nemzetközi és hazai tendenciák a diplomás pályakövetésben • Horváth Dániel – Kiss László	77
• A felsőoktatás nemzetközivé válása – szakértői beszélgetés Derényi András és Halász Gábor részvételével	89
Rangsorok	
• A minőség megítélése • William G. Bowen – Martin A. Kurzweil – Eugene M. Tobin	97
Vendégoldal	
• A doktori képzés „kiskapui” • Kocsis Miklós	101
<i>Szerzőink</i>	111

Előszó

A magyar felsőoktatás átalakítási-átalakulási folyamata a nyolcvanas évek közepén, az akkor elfogadott oktatási törvénnyel kezdődött s hozzávetőlegesen ötvenkénti törvénykezési gyűrűközéssel zajlik mindmáig. E negyedszázad alatt az éppen aktuális reformeszmék és értelmiségi kritikák egyik legkedveltebb gyakorlata volt a nemzetközi példákra, eseményekre, tendenciákra történő hivatkozás. Nem meglepő módon egyértelmű és világos útmutatást adó megoldásokat sikerült felmutatniuk az ellentétes álláspontot képviselőknek is, azt a látszatot keltve, hogy a nemzetközi referenciák mögött egy kiforrott, stabil, egyszerűen átvehető felsőoktatási működés áll. (Alig kaptak nyilvánosságot az olyasféle reflektívabb megközelítések, mint például a Magyar Tudományos Akadémia Filozófiai Kutatóintézetének *Az európai felsőoktatás funkcióváltása* kutatási programja, mely a nyugati egyetemi modell több évtizedes útkeresésének, válságának jelenségeit és értelmezését fogalmazta meg.)

Érthető természetesen a mintakövetés reflexe és egy új minta kritikátlan elfogadása egyaránt, hiszen ez egy olyan akadémiai közösség logikus reakciója, melyet korábban kiszakítottak a hagyományos beágyazódásából, és egy idegen (még hozzá fejletlenebb) rendszer szolgai követésének kényszerét élte át. Ráadásul mindez a realitást képezte le: a nyugat-európai és különösen a tengerentúli felsőoktatás valóban messze került szerkezeti hatékonyságával, társadalmi súlyával, oktatási kapacitásaival és tudományos teljesítményével a magyar állapotoktól. Mostanára azonban, ironikus módon, éppen a leginkább formalizált követés, a Bologna-rendszer átvétele nyomán vált szembeötlővé: a valójában tagolt, önnön sajátos és közös problémáikkal is küszködő felsőoktatási rendszerek túlságosan is „mozgó célpontok” ahhoz, hogy vitáik, útkereséseik megismerése nélkül támaszkodjunk modelljükre.

Első pillantásra időrabló tétovaságnak tűnhet egy technokrata felsőoktatás-vezénylési felfogás számára más országok szakmai vitáival foglalkozni a magabiztos adaptáció helyett. A magyar egyetem ügye iránt elkötelezetteknek azonban nagyon is fontos lehet, hogy ne csupán a kisszámú tájékozott szakértő interpretációján keresztül, illetve az óhatatlanul esetleges és szűkebb körű személyes élmények révén legyen ismeretük a rendkívül gazdag euro-atlanti felsőoktatás-elméleti közgondolkodásról! A kérdések, feszültségek ugyanis ott is azokhoz a tényezőkhöz kapcsolódnak, amelyekkel a magyar felsőoktatásban találkozunk: tömegesedés, finanszírozás, nyitottság, menedzsment, színvonal. Tanulságos tapasztalatokat, alkalmazható érveket, továbbgondolandó felvetéseket, tágabb összefüggésrendszerbe helyezett ismereteket, leginkább pedig a felsőoktatásról való gondolkodás ösztönzően nagyobb léptékét nyerhetjük mindabból, ami ezekről a kérdésekről olvasható.

Lapunk jelen számában az angolszász felsőoktatási irodalom néhány karakteres munkájából közlünk részleteket. Ma, amikor oktatóknak, kutatóknak, hallgatóknak közös élménye az amerikai és brit felsőoktatás hegemoniája, valószínűleg nem igényel különösebb indoklást ez a választásunk.

A válogatás szempontja ezen belül semmiképpen sem lehetett a viták helyesnek tartott végeredményének közlése, inkább az információbővítéshez is hozzájáruló, markáns véleményeket képviselő szerzőket, műveket kerestük.

Azt is fontosnak tartottuk reprezentálni, hogy milyen szakmai és értelmiségi színvonalon fogalmazhatók meg a felsőoktatás kérdései. A koncepciózus és kellően távolságtartó, ám elkötelezett egyetemvezető; az alapos adatelemzést végző, ugyanakkor a gazdasági-társadalmi értelmezéseket is érdemben alkalmazó felsőoktatás-szociológus; a felsőoktatás kérdéseit ismeretelméleti és tudományfilozófiai kontextusba helyező társadalomkutató; az egyetem ügyében a kultúra, az ideológia, a morál és a társadalomszerveződés évszázados íveit, valódi elméleti mélységeit meglátó-láttató filozófus – olyan szereplők, akikre a magyar felsőoktatási gondolkodásban is nagy szükség van.

Bízunk benne, hogy sokukat inspirálja megszólalásra összeállításunk!